

LİCE DEPREMİ (1975) SONRASI İLÇE MERKEZİNİN YERLEŞME SÜRECİ

Settlement Process Of Lice District Center After Lice Earthquake (1975)

Aydoğın MEŞELİ

Dr. Öğr. Üyesi., Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ameseli@hotmail.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-4860-7392>

Ceylan SARIKAYA

MEB, Coğrafya Öğretmeni

ceylan.gokk90@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0009-5658-693X>

Cite As/Atıf: Meşeli, A., & Sarıkaya, C. (2025). Lice depremi (1975) sonrası ilçe merkezinin yerleşme süreci. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 105-124.

<https://doi.org/10.31463/aicusbed.1557137>

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Type</i> :	Araştırma Makalesi- <i>Research Article</i>
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	01.10.2024
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	30.12.2024
SorumluYazar- <i>Correspondin Author</i> :	Alper ATEŞ
Sayfa Aralığı- <i>Page Range</i> :	105-124
Doi Numarası- <i>Doi Number</i> :	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.1557137

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute
AİCUSBED 11/1, 2025, 105-124.

LİCE DEPREMİ (1975) SONRASI LİCE İLÇE MERKEZİNİN YERLEŞME SÜRECİ

Settlement Process of Lice District Center After Lice Earthquake (1975)

Aydoğan MEŞELİ
Ceylan SARIKAYA

Öz

Beşerî coğrafyanın en önemli dallarından olan yerleşme coğrafyası, yerleşme alanının fiziki ve beşerî özelliklerini incelemektedir. Yerleşme coğrafyası açısından Lice'nin bulunduğu alanın sağladığı avantajlar, kurulma nedeni ve gelişim süreci coğrafi bir bakış açısıyla ele alınmıştır. 1975 yılında Lice'de yaşanan depremden kaynaklı yerleşme alanı yer değiştirmiş, oturulamayacak halde olan meskenlerden kaynaklı insanlar yeni yerleşim alanına taşınmıştır. Lice ilçe merkezi yerleşme bakımından incelendiğinde 1975 öncesi ve sonrası şeklinde ayrılmaktadır. Ancak yeni yerleşim alanı eskisinin aksi bir durumda değildir. Ayrıca çalışmada yeniden yer değiştiren ilçe merkezinde yaşanan göç hareketliliğinin ne gibi sorunlara neden olduğuna değinilmiştir. Doğal afet ve ekonomik sınırlılığın yaşandığı ilçede nüfus miktarı giderek azalmaktadır. Bu çalışmada 1975 depreminden kaynaklı Lice'de yaşanan yerleşme alanının gelişim seyri incelenmiş, ilçenin kalkınmasında çözüm önerileri sunulmuştur. Çalışmada QGIS programıyla yapılan konum haritası ve Google Earth programlarıyla yapılan uydu görüntüleriyle mekân ilişkisi kurulmuştur.

Anahtar sözcükler: Deprem, yerleşme, nüfus, afet, Lice

Abstract

Settlement geography, one of the most important branches of human geography, examines the physical and human characteristics of the settlement area. In terms of settlement geography, the advantages of the area where Lice is located, the reason for its establishment and the development process are discussed from a geographical perspective. In 1975, due to the earthquake in Lice, the settlement area was relocated and people moved to the new settlement area due to the uninhabitable dwellings. When the Lice district center is examined in terms of settlement, it is divided into before and after 1975. However, the new settlement area is not in a situation opposite to the old one. In addition, the study also addresses the problems caused by the migration mobility in the relocated district center. The population is gradually decreasing in the district where natural disasters and economic limitations are experienced. In this study, the development course of the settlement area in Lice due

to the 1975 earthquake was examined and solutions were presented for the development of the district. In the study, a spatial relationship was established with the location map made with QGIS program and satellite images made with Google Earth programs.

Key Words: Earthquake, settlement population, disaster, Lice

Giriş

Yerleşme, denildiğinde insanların yaşamlarını belli bir alanda sürdürme eylemi akla gelir (Karabağ ve Şahin, 2011). İlk insanlar avcı-toplayıcı ve göçebe bir yaşam tarzı sürerken zamanla yerleşik hayata geçilmiş ve coğrafi mekânın uygun olduğu alanlarda çeşitli yerleşme birimleri kurulmuştur.

Anadolu’da genellikle yerleşme için su kaynaklarının mevcut olduğu dağ etekleri ile havza kenarları seçilmiştir (Erinç,1953). Yerleşim yeri seçilirken insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Yeryüzünde yerleşilmiş mekânın tümü kullanım alanları hâlinde örgütlenmiştir. Yerleşme de konut mekânın örgütlenmesi ve dağılışıdır (Tümertekin ve Özgüç, 2015).

Yerleşmeler, coğrafi disiplinler içinde, inceleme hacmi en geniş olanlardandır. Her bilim kendi alanındaki alt disipline göre yerleşmeleri incelemekte ve sonuçlara varmaktadır. Coğrafya bilimi de yerleşmeleri kendi alt dalı yerleşme coğrafyası ilkelerine göre incelemektedir. Yerleşmelerin kuruluş yerinde ve gelişiminde fiziki ve beşerî faktörler etkili olmakta ve bunlar içerisinde fiziki faktörlerden jeomorfoloji ve iklim yapısı en belirleyici faktörlerdendir. Yeryüzünde jeomorfolojik yapı birbirinden farklı yapılar göstermektedir. Bu yüzden bazı alanlar insanların yaşam alanlarını sınırlandırırken bazı yerler de yerleşmeye uygun imkanlar tanımaktadır. Yerleşmeye imkân vererek jeomorfolojik ve topoğrafik birimler tarımsal faaliyetlere izin verme, konut yapımına elverişlilik, savunma, ulaşım ve çevreye hâkim olma gibi olanaklar sunmaktadır (Karadoğan, 2017).

Yerleşim yeri seçiminde konum, jeomorfoloji, toprak, jeoloji, bitki ve ekonomik faaliyetler gibi birçok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörler dikkate alınmadığında yaşanan can ve mal kayıpları artmaktadır (Cürebal, 2004). Yerleşilen alanlarda aranılan en önemli özellik jeomorfolojik yapı bakımından afete karşı dayanıklı olmasıdır (Gök, 2013).

Doğal afetler toplumların ekonomik anlamda büyümelerinde önemli bir etkiye sahip olmakta ve toplumlar farklı gelişmişlik düzeyine göre bu

afetlerden etkilenmektedirler (Erkan, 2010). Türkiye’de doğal afet konulu ülke strateji raporuna göre 1900 ile 2003 yılları arasında can ve mal kayıplarına yol açan 137 adet hasar yaratan deprem meydana gelmiş ve bu depremlerden kaynaklı 83,908 kişi yaşamını yitirmiş, 171,283 kişi yaralanmış, 493,000 konut yıkılmış ya da ağır hasar almıştır. Her yıl hasar yaratan depremin yaşanma olasılığı %63’tür (Ülke strateji Raporu, 2004).

Bu çalışmanın amacı Lice ilçe merkezinde yerleşme seçiminde etkili olan faktörleri incelemektir. Yaşanılan depremden sonra yerleşmenin seyri incelenmiş ve bunda etkili olan faktörler analiz edilecektir. Türkiye’de günümüze kadar birçok yerleşmenin doğal afetlerden kaynaklı yeri değiştirilmiş hatta halen devam etmektedir (Tuncel, 1977). Bu çalışmada 1975 depreminden sonra ilçe Merkezinin yerleşmesi ele alınıp farklı yönleriyle incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada incelenen yerleşme çalışmalarından yola çıkılarak Türkiye’deki deprem yerleşme ilişkisine ve afetten kaynaklı yer değiştirme çalışmalarına coğrafi bakış açısıyla katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu makalede yerleşme sürecinde etkili olan fiziki, beşerî ve coğrafi faktörlerin yerleşme yapısını nasıl etkilediği incelenecektir. Öncelikle ilçe yerleşmesinde ve ilçenin gelişiminde etkili olan faktörler sunulacak, ardından deprem yerleşme çerçevesinde yeniden yerleşme alanlarının yarattığı fiziki, beşerî ve ekonomik sorunlar tartışılacak ve son olarak da ilçenin gelişiminde etkili olabilecek önerilere yer verilecektir.

Bazı yerleşmeler çeşitli nedenlerle yerini değiştirebilir. Bu kimi zaman zorunlu sebeplerle olabilirken kimi zaman da isteğe bağlı olabilmektedir. Ülkemizde depremden kaynaklı yer değiştiren yerleşme konusunun önemi artarken yapılan çalışmaların sayısının az olmasına rağmen yapılan çalışmalar incelenmiş ve tarih sırasına göre verilmiştir.

Tuncel’e göre Türkiye’deki şehirlerin yer değiştirme olaylarını korunma endişesiyle yüksekte kurulan şehirlerin sonradan eteğe inmeleri, ekonomik, askeri nedenler ve doğal olaylar sonucunda yer değiştirme şeklinde sınıflandırmıştır (Tuncel, 1977). Bir diğer çalışmasında ise doğal olaylar sonucunda yer değiştiren kentleri detaylı şekilde incelemiştir (Tuncel, 1981). Gök (2001), 1983 yılında Erzurum-Kars depreminden kaynaklı hasar gören ve yeniden inşa edilen köy yerleşmesinin kurulduğu yerin özellikleri farklı açıdan ele almıştır. Kaya (2002), Ağrı ilinin Doğubayazıt ilçesinin yer değiştirmesine neden olan topoğrafik, ekonomik gibi faktörleri incelemiştir. Yılmaz ve diğerleri (2013), 1940 yılında Erbaa’da meydana gelen depremden kaynaklı yer değiştirmeyi incelemiştir. Tercan (2020), ise Doğubayazıt depreminden kaynaklı yeniden yerleşmeyi incelemiştir. Kapluhan ve Tuncer

(2022), Burdur ilinde yer değıştiren 13 yerleşmenin ilçeye göre dağılışı incelenmiş ve yer değıştirme nedenleri arasında özellikle depreme dikkat çekmiştir. Taş (2022) yılında Erzincan ilinde 62 yerleşme alanının yer değıştirmesinde etkili olan doğal ve beşerî faktörleri ele almış ve yarattığı etkileri analiz etmiştir.

Lice'nin Coğrafi Konumu, Tarihi ve Fiziki Özellikleri

Güneydoğu Torosların güney eteklerinde Diyarbakır'ın yaklaşık 90 km kuzeydoğusunda yer alan ilçe topraklarının bir bölümü Güneydoğu daha büyük bölümü ise Doğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır. İlçe toprakları doğuda Kulp, güneydoğuda Silvan, güneyde Hazro, güneybatıda Kocaköy, batıda Hani, kuzey ve kuzeybatıda Bingöl ile çevrilidir.

Diyarbakır'ın en eski ilçelerinden olan Lice adının nerden geldiğı ile ilgili birçok görüş bulunmaktadır. Ancak bunlar içerisinde adının kaynağının Asur dönemine dayandığına dair görüş kabul görmektedir. Lice, adını Asurlular döneminde ilçe ile aynı yerde bulunan Holuris adlı yerleşmeden almış ve zamanla İlyrisis ve İlice şeklinde kullanıldığı ifade edilmektedir (Yıldız, 2012). M.Ö. 14. Yüzyılın sonlarında Lice ve çevresine Asurlar hâkim olmuştur. Ancak bölgeye yapılan akınlar bölge ile ilgili belgelerin yetersiz olmasına neden olmaktadır. Asur kralları olan Tiglath-pileser I (MÖ 1114-1079) ve Shalmaneser III (MÖ 858-824)'e ait rölyef ve kitabelerde Bırkleyn mağaralarının giriş koridorunda Neolitik döneme ait buluntuların olması bu alanın mevsimlik olarak kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca yapılan kazılarda Demir çağına ait seramik çömllekler de bulunmuştur (Schachner, 2004). Bu dönemlerden sonra bölgeye farklı medeniyetler gelmiş olsa da bölge daha çok Asur hakimiyetinde olmuştur. Asurlardan sonra bölgede sırasıyla Med, Makedon, Pers, Sasani, Roma medeniyetlerinin hakimiyeti sürmüştür (Azimli, 2012). Bizanslardan önce ilçe Selevkos imparatorluğunun hakimiyetinde olmuştur (Pekol,2017). Bizanslar 622-639 yılları arasında Lice'de egemenliğı sürmüştür. Hz. Ömer döneminde ordu Bizans güçlerini yenmiş ve Diyarbakır merkez ile tüm ilçeleri ele geçirilmiştir. Diyarbakır'ı da içine alan Mezopotamya hakimiyeti önce Emevilere sonra Abbasi devletine geçmiştir (Azimli, 2012). Osmanlı döneminde ise Atak adında olan kazanın Mervaniler zamanında Antak ve Hetakh olarak kayıtlara geçmiştir (Baluken, 2012).

dağlarıyla üçüncü; Piraziz, Dakyanus ve Hezan dağlarıyla dördüncü dağ uzantısından oluşmaktadır (URL 2). Çevresine göre yüksek ve engebeli oluşu diğer ilçelerden daha fazla yağış almasına ve sıcaklık ortalamasının da daha düşük olmasına neden olmaktadır. Diyarbakır'dan kuzeydeki dağların eteklerine doğru yağış artar ve Lice'de yıllık yağış miktarı 1293 mm olarak ölçülmüştür (URL 3). 1976 verilerine göre yağışın mevsimlere dağılışına bakıldığında %37 ilkbahar, %2 yaz, %14 sonbahar, %47 kış mevsiminde almaktadır. Diyarbakır ve çevresinin en fazla yağış alan yeridir. En fazla yağışı aralık ayında alır, temmuz ve ağustos aylarında hiç yağış almamaktadır (Öztan, 1976). 1976 verilerine göre en soğuk ay -10 °C ile şubat ayı iken en sıcak ay 43°C ile temmuz ve ağustos aylarıdır. Günümüz iklimi ise yazlar sıcak ve kurak kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. En fazla yağışı kış ve ilkbahar mevsiminde alan Lice çevresinde hâkim doğal bitki örtüsü bölge iklimine ve kuraklığa uyum sağlayan bozkır bitkileridir. Yağışın arttığı yerlerde ve insan tahribinden korunmuş alanlarda yağışa bağlı olarak yetişen meşe formasyonları oldukça yaygınlık göstermektedir.

İlçenin toplam yüzölçümü 1.041.800 dekadır. İlçe müdürlüğünden alınan bilgilere göre toplam yüz ölçüm içerisindeki ekili dikili alanlarda en fazla yetiştirilen tarım ürünü bölgenin sert iklimine dayanıklı olan buğday ve arpa başta yer almaktadır. Buğday gerek temel besin kaynağı olması gerekse iklim ve toprak yapısından kaynaklı en fazla yetiştirilen tarım ürünüdür. Ticari amaçla yetiştirilen cevizler de oldukça yaygındır. İlçenin engebeli yapısı tarım alanlarının geniş olmasında olumsuz bir durum yaratırken bitki örtüsü çeşitliliği arıcılıkta bölge halkına avantajlı bir durum yaratmaktadır. Kıl keçisi ve sığır yetiştiriciliği yapılan bir diğer hayvancılık faaliyetidir (Durmuş, 2018).

Kırsal yerlerde temel geçim kaynağı tarıma dayanırken ilçe merkezinde sanayi ve hizmet sektörü gelişme göstermiştir (Özer, 2012). Toprak Holding tarafında 1997 yılında yaptırılan Toprak yağ ve yem fabrikası ile Toprak mermer fabrikası sanayi sektörünün gelişmesinde büyük katkı sağlamıştır. Yağ ve yem fabrikası 250 kişiye mermer fabrikası ise 150 kişiye istihdam yaratmıştır. Ayrıca ilçede işlenen mermer hem iç piyasada satılmakta hem de ihraç edilmektedir (URL 1). Bölgedeki gelişmelere bağlı olarak ilçe merkezi önem kazanmış ve ekonomik anlamda gelişim göstermeye başlamıştır.

Nüfusu ve Yerleşme Alanı

Nüfusun gelişiminde gerek fiziki şartlar gerekse ekonomik ve sosyal durumlar etkili olmaktadır. Diyarbakır'ın diğer ilçeleriyle kıyaslandığında Lice'de nüfus miktarının az olmasında kuzeyinde engebeli ve sarp arazilerin bulunması, halkın geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olmasına rağmen ekilen arazilerin az olması, endüstri ve madencilik faaliyetlerinde istikrarlı bir büyüme sağlayamaması, iklim koşullarının sert olması ve ulaşımın zor yapılması etkili olmuştur.

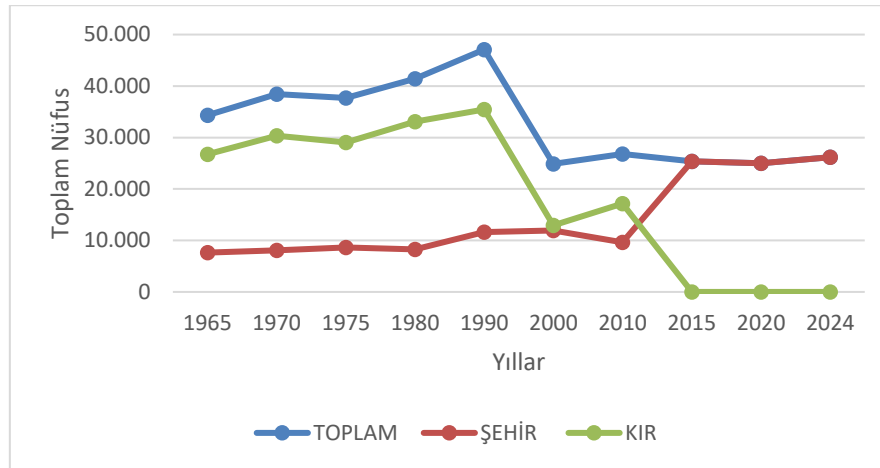
Lice'nin cumhuriyet dönemi öncesine ait nüfus bilgileri 19. Yüzyıldan daha eskiye dayanmamaktadır. Bunda nüfus sayımı sisteminin olmayışı en önemli neden olarak görülürken tutulan kayıtların tutarsız ve eksik olmaları da kesin bilgiye ulaşılmasını engellemektedir. Ancak 1840'lı yıllara kadar Lice ilçesinin Atak kazasına bağlı köy olması nedeniyle nüfusun fazla olmadığını belirtmek gerekir. İlçe ile ilgili asıl bilgiler kaza olmasından sonra artmaktadır (Yıldız, 2012). İlçenin 1927 yılında nüfusu 2846 iken ilçede 1975 depremi öncesinde nüfus her geçen yıl artmış, 1975 yılında önceki yıllara göre nüfus miktarı azalmıştır. Buna 1975 yılında yaşanan depremden kaynaklı insanların yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmaları neden olmuştur. Depremin toplumsal hayata etkileri bakımından önemli sonucu insanları göç etmeye mecbur bırakmasıdır (Karatay ve Çilmi, 2024). Lice'nin demografik ve ekonomik gelişiminde yaşanan depremin büyük bir dönüm noktası olduğu söylenilebilir. 1980'li yıllarda şehir nüfusunda önemli bir artış yaşanmamış, nüfus artış hızının düşük olduğu görülmektedir. Bunda bölgenin ekonomik yapısının düşük olması, deprem olayları itici bir etkiye sahip olmuştur. Kırsal alanların ise depremden sonra konumları itibarıyla çekici duruma geldiği söylenebilir. 1990'lı yıllardan sonra nüfus miktarında önemli bir azalma söz konusudur. Bu durumun yaşanmasında zorunlu göç faktörü neden olmuştur (Yıldız, 2012). İnsanlar çatışmadan kaçmak, iyi bir iş imkanına sahip olmak, belli bir tehditten ya da doğal afetten ötürü göç edebilir (Şeker, 2023). Zorunlu göçe neden olan konutların zarar görmesi korku, güvenlik ve istihdam gibi sorunların hissedilmesi olarak görülmektedir (Şengül ve Turan, 2013). 1990-2000'li yıllarda Lice'de bazı köy ve mezralar boşaltılmıştır. Kırsalda meydana gelen nüfustaki düşüş %63,5 oranına denk gelmektedir. 1990 sonrasında yaşanan düşüşün temel nedeni ülkenin doğu ve güneydoğusunda yaşanan şiddet hareketleri ve çatışmalı ortam köylerin boşaltılmasına ve insanların göç etmesine neden olmuştur. Daha güvenli ortamda yaşama isteği insanların şehirlere göçmesine ve ilçe nüfusunun kısa sürede neredeyse yarıya düşmesine neden olmuştur. Bu durum ilçenin

ekonomik ve sosyal bakımdan zayıflamasına neden olmuş ve bu duruma bağlı olarak nüfusun doğal artışının da azalmasına neden olacaktır (Diyarbakır göç araştırması, 2016). 2000’li yıllarda ilçe merkezinde yeni iki fabrikanın kurulması ve okulların yeniden gelişmesi nüfusun bölge dışına göç etmesine engel olmuştur (Taşkıran, 2012). Sonrasında kurulan fabrikaların kapatılması tersine bir durum yaratmış ve bölgeden yapılan göçlerin artmasına, nüfus miktarını azalmasına neden olmuştur. Günümüzde ise nüfus miktarı 26 bini geçmiş durumdadır. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Büyükşehir Yasasıyla köylerin tamamı mahalle olarak kabul edilmiş ve şehir statüsüne geçmiş olduğundan 2015, 2020, 2024 yıllarındaki kırsal nüfus şehir nüfusuna eklenmiştir (Tablo-1, Şekil-2).

Tablo 1. Yıllara Göre Lice’nin Kırsal ve Kentsel Nüfusu

Yıl	Toplam	Şehir	Kır
1965	34.354	7.643	26.713
1970	38.442	8.093	30.349
1975	37.673	8.625	29.048
1980	41.402	8.298	33.104
1990	47.088	11.639	35.449
2000	24.877	11.927	12.950
2010	26.791	9.644	17.147
2015	25.354	25.354	0
2020	25.027	25.027	0
2024	26.168	26.168	0
Toplam	327.176	142.418	184.760

Kaynak: TÜİK Verilerinden Derlenmiştir.

Şekil 2. Lice’nin Yıllara Göre Kırsal ve Kentsel Nüfus Gelişimi

Yöntem

Bu araştırma, seçilen bölgenin afet öncesindeki yerleşim alanı ile afetten sonra yerleşilen alanların karşılaştırmasına dönük açıklayıcı niteliğe sahip bir araştırmadır. Çalışmada afet, yerleşme ve yeniden yerleşme konularıyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Çalışmaya öncelikle literatür taraması ve doküman analizi ile başlanmıştır. Ancak çalışma alanıyla ilgili yapılan akademik çalışma, bildiri gibi çalışmaların az olması nedeniyle konu ile ilgili internet kaynaklarından da yararlanılmış, incelenen alan ile ilgili bazı verilere Lice kaymakamlığından ve tarım müdürlüğünden ulaşılmıştır. Kullanılan deprem öncesine ait fotoğraflara bölgede yaşayan halktan ulaşılmış ve döneme ait yapılaştırmayı somutlaştırmak için kullanılmıştır. TÜİK verilerinden derlenen 1965 ile günümüz arasındaki nüfusun gelişim seyri incelenmiş ve grafik haline getirilmiştir. Yaşanılan döneme göre nüfus değişiminde etkili olan nedenler yorumlanmıştır. Google Earth programından Eski ve Yeni Lice'nin uydu görüntüsü alınmış, QGIS 3,16 yazılımı ile konum haritası hazırlanarak coğrafya-mekân ilişkisi kurulmuştur.

Bulgular

Morfolojik açıdan en fazla yerleşilen alanlar yamaçlar ve ovalardır. İlk çağlarda yamaçların düzlüklere dönüştüğü alanlara ve tarımsal faaliyetlere bağlı olarak ovalara, orta çağda korunma ve güvenlik problemleri nedeniyle, korunmaya elverişli yüksek ve dağlık alanlara yerleşilmiş; asayişin ve güvenliğin tekrar sağlanmasıyla ovalara yerleşilmiştir (Tunçdilek, 1986). Yerleşmeler tarihsel süreçteki gelişimlerini fonksiyonel yapılarını, bulundukları coğrafyaya borçludurlar. Gerek fiziki gerekse beşerî faktörlerden biri ya da birkaçı yerleşim yeri seçiminde önemlidir. Lice, çevresindeki birçok yerleşmede olduğu gibi Güneydoğu Toroslar üzerindeki senklinal bir yapının görüldüğü bir alanda kurulmuştur. Kentin kuruluş yerine bakıldığında Anadolu'nun birçok yerleşmesinde olduğu gibi hem avantajlara hem de dezavantajlara sahiptir. Yerleşilen alan ulaşım zorluğu olmayan, geniş tarım alanlarına sahip ve su kaynakları açısından avantajlı bir konuma sahiptir. Yerleşim alanı incelendiğinde yamaçta üst üste dizili evler şeklinde görülecektir (Şekil-3). Yamaç alanlara yerleşilmesinde tarım alanlarını işgal etmeme, hava akımından faydalanma, görüş ve seyir açısı ve meyve bahçelerine yakın olmak gibi faktörler etkili olmuştur. Ayrıca eski yerleşim alanlarında olduğu gibi burada da yamaca yerleşilmesinde savunma amacının öne çıktığı görülür (Yıldırım, 2012).

Şekil 3. 1975 Öncesi Lice Yerleşmesi. Kaynak, Anonim.

Yerleşmeler zaman içerisinde farklı neden ve faktörlere bağlı olarak önemini yitirebilir. Buna bağlı olarak bu yerleşmeler ya ortadan kaybolur ya da yer değiştirirler. Bazı yerleşmeler ilk kuruldukları zamandan günümüze kadar sürekli aynı alanda yaşarken bazıları da ilk kuruldukları yeri terk ederek başka alanlarda gelişmelerine devam ederler. Bunda etkili olan faktörler bazen doğal bazen de sosyo-ekonomik nedenlere bağlı olabilir (Diyarbakır göç araştırması, 2016). Birçok insan nesiller boyunca yaşadığı, geçimini sağladığı ve aile bağlarından ötürü yaşadığı yerden uzağa gitmek istememektedir. Bunlardan kaynaklı eski yerleşmelerin etrafında kümelenmişlerdir (Şenol, 2020).

Yaşanan afetlerden sonra yaşamın tekrar normalleşmesi için yerleşim alanının tekrar kurulması oldukça önemlidir. Afetin yaşandığı yerin yerleşmeye uygun olmaması, yerleşim alanının değiştirilmesini mümkün ve zorunlu kılmaktadır (Koç ve Koç, 2024). Lice de ilk kurulduğu yerden farklı alanda gelişen bir yerleşmedir. 6 Eylül 1975 yılında 6,6 büyüklüğündeki deprem meydana gelmiştir. Deprem Lice ve çevresinde etkili olmuş 2385 kişinin hayatını kaybetmesine, 8149 yapının yıkılmasıyla depremin büyüklüğüyle orantısız olan hasar ve can kaybı meydana gelmiştir (Yılmaz, 2012). Hasarsız ev sayısının 59 olması yaşanan afetin büyüklüğünü göstermektedir. Depremin etkisi bir yandan can kayıplarıyla kendini gösterirken diğer yandan da yaşanan göç hareketiyle kendini göstermiştir. Depremin gerek psikolojik gerekse ekonomik nedenlerinden kaynaklı birçok insan göç etmek zorunda kalmıştır (Yıldız, 2012).

Şekil 4. Eski ve Yeni Lise'nin Uydu Görünümü

Evlerin yapılarında çamur harçlı moloz duvar sisteminin kullanılmış olması ve ağır topraklı damlar, yapılarda hasarın artmasında doğrudan etkili olmuştur (URL 5). Dayanaksız kerpiç konutlar hasarın can ve mal kayıplarının artmasında etkiliyken kırsal alanda yer alması yardımların geç ulaşmasına neden olmuştur (Beysanoğlu, 2001). Bu yüzden halk maddi ve manevi büyük kayıplar vermiş, uzun süre yardım alınamaması halkın ilçeden göç etmesine neden olmuştur. Depremden önce Akı tepesi yamacına kurulan eski yerleşme önemli ölçüde yıkılmış ve yerleşme taban arazisinde tekrar kurulmuştur. Şekil 4'te görüldüğü üzere depremden önceki yerleşme dağın yamacındaki tepedeyken büyük hasardan kaynaklı yerleşme ovaya doğru kaymıştır. Ancak yeni yerleşim yerinde deprem riskinin az olduğu kanısının oluşması oldukça yanlış bir algı olacaktır. Çünkü yaşanan depremin asıl nedeni Bitlis-Zagros bindirme kuşağında olmasıdır. Arap levhasının Anadolu levhasını zorlamasıyla meydana gelmiştir (Taşkiran, 2012). Bu durum ilçenin 1. Dereceden deprem bölgesi olması sonucunu doğurmuştur. Lice ilçe merkezinde yapılan etüt çalışmalarında nebati toprak altında yapılacağı planlanan yeni yapıların zemin yapısı hakkında bilgi edinilmiştir. Bu bilgiler ışığında nebati toprak yapısı altında marn-kiltaşı-kumtaşı ardalanmasıyla oluşan toprak tabakasına rastlanmıştır. Yapılan etüt çalışmalarının sonucunda

sahanın kuzeyinde tektonizmaya bağlı kuzeydoğu- güneybatı doğrultusunda bindirme fayına rastlanmıştır. Fayın kesişme noktasında olmasından ötürü tektonik açıdan riskli bir alandır (Karakaş, 2012).

Yeniden Yerleştirmenin Etkileri

Depremler neden oldukları can ve mal kayıplarının ötesinde, depremin yaşandığı andan itibaren insanların tarımsal, ekonomik, ticari, eğitim ve sosyal faaliyetleri üzerinde büyük bir etki ve hasar yaratmaktadır (Meşeli, 2024). Depremlerin kentsel yerleşim birimlerinde yarattığı hasarın kırsal alanlardakinden daha fazla olduğu bilinmektedir. Hasarın kentsel alanlarda fazla olmasında insan eseri yapıların fazla olması ve bu alanlarda nüfus yoğunluğu etkili olmuştur. Yıkımın bu denli fazla olmasında yerleşim yerinin yanlış seçilmesi, plansızlık etkili olan faktörlerden sadece birkaçıdır. Ülkemizde büyük hasarlara neden olan yerleşim yerlerinin ortak özelliğine baktığımızda bunların fay hattı üzerinde ya da yakınında ve depreme karşı dayanıksız zemin üzerine kurulmuş olduklarını görmekteyiz (Südaş, 2004).

Depremin önemli sonuçlarından biri de yerleşmelerin yer değiştirmesidir. Afetten sonra yeni bir yere yerleştirme afetzedelerin afet olmadan önce yaşadığı yerleşim yerine yakın olabileceği gibi eski yerleşim yerinden tamamen farklı bir yerleşim yerine de yapılabilir (Gökçe ve Tetik, 2012). Yeniden yerleştirme uygulamaları tarihte olduğu gibi ülkemizde de sık sık karşılaşılan bir durumdur. Afetten kaynaklı yeniden yerleştirmeler devletin uygulayacağı politika afet riskini ortadan kaldırmada ya da azaltmada önemli bir etkidir. Özellikle kırsal alanda uygulanan iskân politikası afetzedenin yaşam koşullarıyla uyumsuz afet sonrası yer değiştirme uygulamaları afet riskini ortadan kaldırmamaktadır (Tercan, 2020).

Şekil 5. 1975 Lice Depreminden Sonra Yapılan Evden Biri

Afetten sonra yapılan yeni yerleşmeye afetzedeler ya yeni koşullara kolayca uyum sağlayıp yaşamlarını devam ettirmekte ya da uyum sağlamada ciddi sorunlar yaşayabilmektedir. Bu tür durumlarda insanlar yeniden yerleşim alanlarını benimsememekte ve yerleşmeleri kendi ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırmaktadır (Arslan ve Ünlü, 2010). Şekil 5'te ilçede yeni yerleşim yerinin kabul görmemesinden kaynaklı afet sonrası yapılan konutların yapıldığı alan benimsenmemiş, afetzedenin kendi imkanları ile yapmış olduğu konut görülmektedir.

Depremde yaşanan büyük yıkımdan sonra devlet yönetimi Lice halkını yerleştirmek amacıyla halkın 'baraka' adını verdiği konutları yapmış ve halk bu konutlara yerleştirilmiştir (Şekil 6). Günümüzde de bu konutların bir kısmı bakımsızlıktan âtil hâle gelirken bazı barakalarda ise insanlar yaşamaya devam etmektedir. Bu durum afet sonrası yeni yerleşim alanlarında yaşayacak afetzedelerin ortak değerler etrafında ayakta kalabilmesi için toplum yapısına uygun sosyal, fiziksel çevrenin sağlanmasının oldukça önemli olduğunu göstermektedir

Şekil 6. Depremden Sonra Yapılan Baraka Evleri (Arslan ve Ünlü, 2010).

Deprem Sonrası Şehir Planı

Bugün şehir coğrafyasının üzerinde en çok durduğu konulardan biri şehrin nerede kurulduğudur. Çünkü yerleşme sürecinde asıl önemli olan fiziki koşullarla uyum sağlayabilen yerleşmelerdir. Şehir planları bir yerleşim alanı ve çevresindeki fonksiyonel ve fiziki yapılanma faaliyetlerinin planlanması, uygulanması ve denetlenmesi için bir düzen ortaya koymaktadır.

İlçe belediyesinden alınan bilgiye göre, ilçenin imar planı ilk defa 1956 yılında hazırlanmıştır. Ancak yaşanan çatışma ortamından kaynaklı olumsuzluklar nedeniyle arşiv korunamamış ve verilere ulaşılamamıştır. 1975

depreminden önce ilçenin herhangi bir plana göre yerleşimi sağlanmamıştır. Yerleşmenin Akdağ eteklerinde kurulmasında yoğunlukla güvenlik ihtiyacı etkili olmuştur. Şekil 3 incelendiğinde merkezde bir cami etrafına kurulan evler görülmektedir. Fiziki koşulların etkisinden kaynaklı evler birbirinin üzerine kurulmuş gibi bir görüntü oluşturmaktadır. 1975 depreminden kaynaklı konutlar büyük hasar almış ve neredeyse tamamı yıkılmıştır. Bu durum afetzedeler için yeni yer arayışı doğurmuş ve yeniden yerleştirmeler başlamıştır. 1985 yılında yürürlüğe giren imar kanunuyla beraber ilçede yenilenme süreci hız kazanmış, 1996 yılında yerleşmenin güneyinde kurulan Toprak mermer fabrikası ve Lice yağ fabrikası istihdam sağladığından yerleşmenin gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

Günümüz şehir planına bakıldığında ise (Şekil 4), taralı alanın merkezinde Hükümet Konağı yer almakta ve ilçenin kuzeydoğu, kuzeybatı ve güneydoğusu jandarma için ayrılan bölge konumundadır. Yerleşmelerin büyük çoğunluğu ise kuzey-güney doğrultulu uzanmakta, son yıllarda ise yerleşmenin özellikle güneye doğru geliştiği görülmektedir. Bu durum nüfus için gerekli olan eğitim, sağlık, ticaret, sosyal fonksiyon alanlarının da bu doğrultuda gelişmesine neden olmuştur. En güneyde ise 1996 yılında kurulan ve 2010 yılında faaliyeti durdurulan iki fabrika yer almaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Afet sonrası yeniden planlama sürecinde, afete uğrayan bölgenin tamamen yer değiştirmesi hem ekonomik hem de sosyal alanda zorlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ekonomik sıkıntılar yeni yerleşmelerin altyapı sistemlerinden üst yapı sistemlerinin yenilenmesine kadar yapım maliyetini kapsarken, sosyal sıkıntılar geçici bir yerleşim alanında barınmayı zorunlu kılmaktadır. Bu durum afetzedelerin uyum sağlamakta zorlanmalarına neden olmaktadır.

Yaşanılan büyük afetlerden sonra insanların kısa süre sonra bunu unutması yerleşme için uygun alanları bulmasını güçleştirmektedir. Lice'nin bulunduğu alan, deprem bakımından yerleşmeye uygun bir alan değildir. Ancak 1975 depreminden sonra insanların yaşadığı yeri, köklerini terk etmek istememeleri yeni yerleşmenin taban arazisine kaymasına neden olmuştur. İlçe yerleşimine bakıldığında afet öncesi ve sonrası yaşanan fiziksel, sosyal ve ekonomik yaşam yeniden yerleştirme politikası sonrasında afet öncesi yaşam şartlarından daha iyi düzeye getirememiştir.

Diyarbakır'ın en eski yerleşimlerinden olan Lice, gerek yaşanan afetten, gerekse yaşanan zorunlu göçten kaynaklı, nüfus ve beşeri faaliyetler

açısından olumsuz etkilenmiştir. Bu olumsuzluklar nedeniyle ilçe şehrsel gelişim bakımından geride kalmıştır ve buradan büyük şehirlere göç eden nüfus da gittikleri yerlerde yeni yoksul kitleleri oluşturmaktadır. Bütün bu sorunların çözümü için ilçede istihdam yaratıcı yeni ve devamlı iş kolları yaratılmalı, Lice'den çevre illere gerçekleşen göçler azaltılmalıdır. Yerleşme ekonomik bakımdan kendine yeten bir düzeye ulaştırılmalı ve yerleşmeyle ilgili ekonomik ve beşerî planlamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Kalkınma bölgesel anlamda akılcı planlamalar, istikrarlı politikalarla mümkün olacaktır. Zengin tarihi ile öne çıkan Lice'nin doğal coğrafi potansiyeli ve Birkleyn mağaraları gibi turistik çekicilikleri öne çıkarılmalı, tanıtım faaliyetleri artırılarak ilçenin gelişimine destek sunulmalıdır.

Araştırmanın Etik Yönü

Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gereken tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Yapılan araştırma etik kurulu izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

‘Lice Depremi (1975) Sonrası Lice İlçe Merkezinin Yerleşme Süreci’ isimli makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Araştırmaya birinci yazarın katkısı %60, ikinci yazarın katkısı %40 oranındadır.

Kaynaklar

- Akbulut, G., & Akbulut, G. (2013). Türkiye’de yer değiştiren yerleşmelere bir örnek: Arguvan ilçe merkezi (Malatya). *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 471–492.
- Akkan, E. (1971). Bingöl’ün yer değiştirmesinde rol oynayan jeomorfolojik etkenler. *Jeomorfoloji Dergisi*, 3, 38–43.
- Arslan, H., & Ünlü, A. (2010). Afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde yer değiştirme ve yere bağlılığın değerlendirilmesi: Düzce örneği. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 43–53.

- Azimli, E. (2012). Osmanlı Dönemine kadar Lice. In A. Erkol & A. Adak (Eds.), *Dünden Bugüne Lice Sempozyumu* (1st ed., pp. 47–57). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Baluken, Y. (2012). Mervaniler devrinde Lice. In A. Erkol & A. Adak (Eds.), *Dünden Bugüne Lice Sempozyumu* (1st ed., pp. 59–71). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Beysanoğlu, Ş. (2001). *Anıtlar ve kitabeveleri ile Diyarbakır tarihi: Cumhuriyet dönemi*. Diyarbakır: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları.
- Bizbirlik, A. (1990). 16. yy ortalarında Atak sancağı ve sancak beyleri üzerine notlar. *Tarih İnceleme Dergisi*, 14(1), 109–133.
- Ceylan, M. A., & Dinç, Y. (2017). Türkiye’de doğal afetler nedeniyle yeri değiştirilen bazı yerleşmelere coğrafi bir bakış. In Z. T. Karaman, O. Sancaktar, & S. İ. Kaya (Eds.), *Disiplinler Arası Afet Yönetimi Araştırmaları*. İzmir: Birleşik Matbaa Yayıncılık.
- Cürebal, İ. (2004). Yer değiştiren yerleşmelere iki örnek: Kıratlı ve Bahçeli köyleri. *Journal of Geography*, 12.
- Diyarbakır Göç Araştırması. (2016). *Diyarbakır Göç Araştırması*. Ankara: Hegem A Yayınları.
- Durmuş, E. (2018). Diyarbakır ilinde yerleşmelerin yükselti basamaklarına göre dağılışı. In *TÜCAUM 30. Yıl Coğrafya Sempozyumu*. Ankara.
- Erinç, S. (1953). *Doğu Anadolu coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Erkan, A. (2010). *Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye’de yaşanan sorunlar* [Uzmanlık tezi, DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü]. Ankara.
- Ersoy, Ş. (2013). 2013 yılı dünya afet raporu: “Dünya ve Türkiye.” *Yıldız Teknik Üniversitesi Doğa Bilimleri Araştırma Merkezi*.
- Gök, Y. (2001). Erzurum-Kars depreminden (1983) sonra yeri değiştirilen yerleşmeler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 5, 145–158.
- Gök, Y., & Yazar, M. (2013). Afetlere maruz kalan yerleşmelerin yer değişiminde karşılaşılan sorunlara bir örnek: İspir Madenköprübaşı Beldesi Elmalı Mahallesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 73–93.
- Gökçe, O., & Tetik, Ç. (2012). *Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları*. Ankara: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

- Kapluhan, E., & Tuncer, K. (2022). Seçilmiş örneklerle Türkiye’de yer değiştiren yerleşmeler. In M. A. Ceylan & Y. Dinç (Eds.), *Burdur İlinde Yer Değiştiren Yerleşmeler* (pp. 131–179). Kriter Yayınevi.
- Karabağ, S., & Şahin, S. (2011). *Türkiye beşerî ve ekonomik coğrafyası*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karadoğan, S. (2017). Güneydoğu Anadolu’da troglodit barınak, mesken ve yerleşmeler. In *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi*. Tiran, Arnavutluk.
- Karatay, Z. D., & Çilmi, M. (2024). Deprem sonrası yaşanan zorunlu göç ve istihdam problemi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(51), 314–333.
- Kaya, F. (2002). Türkiye’de yer değiştiren şehirlere bir örnek: Doğubayazıt. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7, 69–88.
- Keleş, H. D. (2019). *Konteyner mimarlığı: Lice’de bir yerleşme pratiği olarak deprem konutları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mardin.
- Koç, C., & Koç, A. (2024). Afet sonrası taşınan yerleşmelerin değerlendirilmesi: Sekli Köyü (Beypazarı) örneği. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 6(1), 1–22.
- Meşeli, A. (2005). Çermik ve yakın çevresinin morfolojik özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 54–71.
- Meşeli, A. (2024). Türkiye’de depremler ve coğrafi sonuçları açısından 6 Şubat depremleri. In K. Haspolat & S. Ertuğrul (Eds.), *Her yönüyle deprem* (Vol. 2, pp. 58–89). Ankara: Orient Yayıncılık.
- Özdemir, M. A. (2020). *Türkiye’de büyük yerleşme alanlarının seçiminde jeomorfolojik esaslar*. [Yayımlanmamış çalışma, eksik bilgiler tamamlanmalı].
- Özer, M. H. (2012). 1990 sonrasında Lice ve çevresinde tarımsal faaliyet. In A. Erkol & A. Adak (Eds.), *Dünden bugüne Lice Sempozyumu* (1st ed., pp. 261–273). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Öztan, G. (1976). *Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Diyarbakır iklimi*. Ankara.
- Schachner, A. (2004). *Birkleyn Mağaraları (Dicle Tüneli) yüzey araştırması*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Südaş, İ. (2004). 17 Ağustos 1999 Marmara depreminin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkileri: Gölcük (Kocaeli) örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13(1–2).
- Şeker, B. D. (2023). Doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri: Depremler ve Türkiye. *Göç Dergisi*, 10(2), 173–187.

- Şengül, M., & Turan, M. (2013). Erciş depremi örneğinde afet sonrası geçici yerleşim alanlarında yönetim uygulamaları ve sorunları. *Mülkiye Dergisi*, 36(274), 113–148.
- Şenol, C. (2020). Türkiye’de meydana gelen büyük depremlerin yerleşme ve demografik yapı üzerindeki etkileri (1927–2020). *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (4), 620–644.
- Taş, M. A. (2022). Seçilmiş örneklerle Türkiye’de yer değiştiren yerleşmeler. In M. A. Ceylan & Y. Dinç (Eds.), *Erzincan ilinde yer değiştiren yerleşmeler* (pp. 181–244). Kriter Yayınevi.
- Taşkıran, T., Karakaş, A. S., Yılmaz, S., & Karaşın, A. H. (2012). Lice’nin depremselliği. In A. Erkol & A. Adak (Eds.), *Dünden bugüne Lice Sempozyumu* (1. baskı, pp. 209–220). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Tercan, B. (2020). Afet bölgelerinde yeniden yerleştirme ve iskan politikaları: Doğubayazıt deprem örneği. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 2(1), 76–91.
- Tuncel, M. (1977). Türkiye’de yer değiştiren şehirler hakkında bir ilk not. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 20(21), 119–128.
- Tuncel, M. (1981). Türkiye’de doğal olaylar sonucunda yer değiştiren kentler. *İstanbul Yer Bilimleri Dergisi*, 1(2), 115–124.
- Tunçdilek, N. (1986). *Türkiye’de yerleşmelerin evrimi*. İstanbul: Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2014). *Beşerî coğrafya: İnsan, kültür, mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türkiye’de doğal afetler konulu ülke strateji raporu. (2014). Ankara.
- Yıldırım, A., & Karadoğan, S. (2012). Lice’nin kuruluş yeri ve gelişiminde coğrafi faktörlerin rolü. In A. Erkol & A. Adak (Eds.), *Dünden bugüne Lice Sempozyumu* (1. baskı, pp. 143–153). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldız, H. (2013). Osmanlı modernleşme döneminde Lice kazasında eğitim. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 10, 1–16.
- Yıldız, M. Z. (2012). Geçmişten günümüze Lice’nin idari ve demografik gelişimi. In A. Erkol & A. Adak (Eds.), *Dünden bugüne Lice Sempozyumu* (1. baskı, pp. 237–258). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, A., Şahin, K., & Şahin, M. H. (2013). Depreme bağlı yer değiştiren bir şehir: Erbaa/Tokat. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 24, 415–425.

İnternet Kaynakları

- URL 1 : <https://dtso.org.tr/tr/index> (Erişim Tarihi: 09.12.2024).
URL 2: <http://lice.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 09.12.2024).
URL3:<https://diyarbakir.tarimorman.gov.tr/Menu/32/Iklimi-Ve-Bitki-Ortusu>
(Erişim Tarihi: 09.12.2024).
URL 4: <https://www.mgm.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 09.12.2024).
URL 5: <https://eski.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/15568.pdf> (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

Settlement Process of Lice District Center After Lice Earthquake (1975)

Extended Abstract

When it comes to settlement, the act of sustaining people's lives in a certain area comes to mind (Karabağ and Şahin, 2011). Settlements are one of the largest geographical disciplines. Each science examines and concludes settlements according to the sub-discipline in its field. The science of geography also examines settlements with its own sub-branch settlement geography. The most important feature sought in the settled areas is to be resistant to disaster in terms of geomorphological structure (Gök, 2013).

Natural disasters have a significant impact on the economic growth of societies and societies are affected by these disasters according to different levels of development (Erkan, 2010). According to the country strategy report on natural disasters in Turkey, 137 damaging earthquakes that caused loss of life and property occurred between 1900 and 2003 and 83,908 people lost their lives, 171,283 people were injured and 493,000 houses were destroyed or heavily damaged due to these earthquakes. The probability of a damaging earthquake occurring every year is 63 per cent (Country strategy Report, 2004).

The aim of this study is to examine the factors affecting the settlement choice in Lice district centre. The course of the settlement after the earthquake is examined and the factors that are effective in this will be analysed. In this study, the settlement of the district centre after the 1975 earthquake is discussed and examined in different aspects. In addition, based on the settlement studies examined in this study, it is tried to contribute to the earthquake-settlement relationship and disaster-induced displacement studies in Turkey from a geographical perspective.

Findings

Settlements may lose their importance over time due to different reasons and factors. Accordingly, these settlements either disappear or change their location. While some settlements live in the same area from the time they were first established to the present day, others leave the place where they were first established and continue their development in other areas. The factors that are effective in this may sometimes be natural and sometimes due to socio-economic reasons (Diyarbakır migration research, 2016). Many people do not want to move away from where they have lived for generations, where they earn a living and where they live due to family ties. Due to these, they are clustered around old settlements (Şenol, 2020).

Re-establishment of the settlement area is very important for the normalisation of life after the disaster. The fact that the place where the disaster occurred is not suitable for settlement requires a change of the settlement area (Koç and Koç, 2024). Lice is also a settlement that developed in a different area from where it was first established. On 6 September 1975, an earthquake with a magnitude of 6.6 occurred. The earthquake was effective in and around Lice and caused 2385 people to lose their lives and 8149 buildings to collapse, resulting in damage and loss of life disproportionate to the magnitude of the earthquake (Yılmaz, 2012). The fact that the number of undamaged houses was 59 shows the magnitude of the disaster. While the effect of the earthquake manifested itself with loss of life on the one hand, it also manifested itself with the migration movement on the other hand. Many people had to migrate due to both psychological and economic reasons of the earthquake (Yıldız, 2012).

Method

This research is an explanatory study for the comparison of the settlement area of the selected region before the disaster and the areas settled after the disaster. In the study, the studies on disaster, settlement and resettlement were analysed.

Pre-earthquake photographs were obtained from the people living in the region and used to concretise the construction of the period. The development course of the population between 1965 and today, compiled from TUIK data, was analysed and graphed. The reasons that are effective in population change according to the period lived are interpreted. Satellite images of Old and New Lice settlements were taken from Google Earth programme, location map was prepared with QGIS 3,16 software and geography-space relationship was established.

Discussion and Conclusion

In the post-disaster re-planning process, the complete relocation of the disaster-stricken area causes both economic and social difficulties. While economic problems cover the construction cost of new settlements from infrastructure systems to renewal of superstructure systems, social problems necessitate accommodation in a temporary settlement area. This situation causes the disaster victims to have difficulty in adaptation.

After the major disasters, the fact that people forget it after a short time makes it difficult to find suitable areas for settlement. When the settlement of the district is analysed, the physical, social and economic life before and after the disaster could not be better than the pre-disaster living conditions after the resettlement policy.